

Svar

fjármálaráðherra við fyrirspurn Jóhönnu Sigurðardóttur um lækkun tekjuskattsstofns skv. 65. gr. laga um tekjuskatt og eignarskatt.

Fyrirspurnin hljóðar svo:

1. *Hve margir hafa árlega sl. þrjú ár fengið tekjuskattsstofn lækkaðan skv. 65. gr. laga um tekjuskatt og eignarskatt, skipt eftir tölulíðum 1. mgr., og um hve háar fjárhæðir er að ræða hjá einstaklingum að meðaltali og fyrir ríkissjóð eftir hverjum tölulíð? Óskað er eftir að tilgreind verði helstu skilyrði fyrir lækkun tekjuskattsstofns samkvæmt hverjum tölulíð fyrir sig.*
2. *Hvert er mat ráðherra og ríkisskattstjóra á framkvæmd þessa ákvæðis skattalaganna og þykir þeim ástæða til þess í ljósi reynslunnar að rýmka það eða gera aðrar breytingar á verklagsreglum? Óskað er eftir mati þessara aðila á hverjum tölulíð fyrir sig, sérstaklega hvort ástæða þygi til að rýmka heimildir til lækunar tekjuskattsstofns þegar um er að ræða veikindi eða langvinna sjúkdóma og hvort, og þá að hve miklu leyti, tekið er tillit til mikilla útgjalda heimila vegna tannlækninga.*
3. *Er fyllilega gætt samræmis í ákvörðunum skattstjóra við framkvæmd á 65. gr. laga um tekjuskatt og eignarskatt?*

Til að svara fyrsta lið fyrirspurnarinnar skal vísað til meðfylgjandi töflu frá ríkisskattsjóra. Um hana skal eftirfarandi tekið fram:

a) Sundurliðun eftir einstökum tölulíðum lagagreinarinnar er ekki til staðar í kerfum ríkisskattstjóra. Ívilnanirnar eru ákveðnar af skattstjórum á grundvelli umsókna gjaldenda og er tilefnið ekki skráð í tölvukerfin. Tvær undantekningar eru frá því. Annars vegar er gjaldendum gefinn kostur á að sækja á framtali sínu um ívilnun vegna menntunarkostnaðar barna eldri en 16 ára, sbr. 4. tölul. lagagreinarinnar. Eru þær ívilnanir afgreiddar vélrænt eftir þeim reglum sem um þær gilda. Hins vegar veita skattstjórar ívilnun á móti heimilisuppbót til vistmanna á dvalarheimilum aldraðra. Eru þær upplýsingar einnig skráðar sérstaklega. Talnalegar upplýsingar í yfirlitinu eru flokkaðar í þrennt í samræmi við þetta. Frekari flokkun liggur ekki fyrir.

b) Tekjutap ríkis og sveitarfélag er áætlað og þá við það miðað að tekjur sem ívilnuninni nemur hafi verið ofan skattleysismarka en svo er í flestum tilvikum en ekki öllum. Kann því að vera um eitthvert ofmat að ræða.

Í meðfylgjandi reglum nr. 212/1996, sem ríkisskattstjóri hefur sett, koma fram helstu skilyrði fyrir ívilnunum.

Í öðrum lið fyrirspurnarinnar er óskað eftir mati á framkvæmd þessa ákvæðis og hvort ástæða sé til að rýmka fyrirliðgjandi heimildir til ívilunar.

Að mati fjármálaráðherra liggja engar gildar ástæður til þess að rýmka umræddar reglur, enda mjög erfitt fyrir skattyfirvöld að meta með hlutlægum og sanngjörnum hætti þörfina fyrir ívilnanir af þessu tagi.

Heimildir þessar eru að stofni til settar þegar skattar voru almennt greiddir eftir á og breyttar aðstæður sem þær miðast við snertu greiðslugetu gjaldenda mun meir en nú er. Nú þegar skattar eru að mestu staðgreiddir er tilefni til ívilnana að öðru óbreyttu minna en áður var. Frá því að fyrirkomulag þetta var tekið upp hefur hvers kyns félagslegri aðstoð fleygt mjög fram og ætti því síður en áður að vera þörf á skattalegum ráðstöfunum af þeim toga sem um ræðir. Vafasamur ávinningur er af því að deila slíkum félagslegum verkefnum á fleiri aðila en nauðsyn krefur.

Ívilnanir þessar byggjast á mati á félagslegum og heilsufarslegum aðstæðum o.fl. Starfsmenn skattkerfisins hafa ekki sérþekkingu á þessum sviðum og vafasamt hvort heppilegt er að sinna slíkum málum í miklum mæli í skattkerfinu af þeim ástæðum. Ívilnanir af þessum toga eru í andstöðu við meginreglu skattalaganna um skattskyldu allra tekna. Af þeim ástæðum eru heimildir til ívilnana ætíð túlkaðar þröngt og ekki æskilegt að gera þær víðtækari en verið hefur.

Að öllu samanlögðu er það mat ráðherra að ekki sé æskilegt að rýmka þessar heimildir. Verði ákvæði þetta endurskoðað ætti að laga það að breyttum aðstæðum og eftir atvikum afnema eða breyta núgildandi reglum í hlutlægar skattareglur.

Sem svar við þriðja lið fyrirspurnarinnar skal bent á að um er að ræða matskenndar ákvarðanir tíu stjórnvaldsaðila, þ.e. skattstjóra, í málum sem eru hvert með sínum hætti. Má því ljóst vera að illmögulegt er að meta hvort ákvarðanirnar séu fyllilega samræmdar. Ívilnanir vegna menntunarkostnaðar og dvalarheimilisuppbótar byggjast á hlutlægum reglum og eru því samræmdar sem slíkar. Aðrar ívilnanir eru metnar og ákveðnar af skattstjórum í hverju tilviki fyrir sig. Af þeirra hálfu er m.a. reynt að tryggja samræmi með því að ákvarðanir þessar eru að jafnaði í höndum sama starfsmanns eða sömu starfsmanna. Í störfum sínum að þessum málum hafa skattstjórar til hliðsjónar reglur nr. 212/1996 sem ríkisskattstjóri hefur sett en þær kveða á um þau skilyrði sem til staðar þurfa að vera við ákvörðun á ívilnun. Þá eru ákvarðanir skattstjóra í þessum efnum kærarlegar til ríkisskattstjóra. Með hliðsjón af þessu verður að ætla að viðunandi samræmi sé á ákvörðunum í þessum efnum og hefur ríkisskattstjóri ekki getað merkt annað en að svo sé.

Ívilnun skv. 65. gr. laga nr. 90/2003. Álagning 2001 til 2003

	Fjöldi ívilnana	Ívilnun skv. 65 gr.	Meðalívilnun	Áætluð skattaáhrif		
				Tekjuskattur	Útsvar	Tekjuskattar samtals
				Skatthlutfall		
Álagning 2003				25,75%	12,79%	38,54%
Einhleypingar						
Ívilnun vegna ungmenna	1.044	101.754.075	97.466	26.201.674	13.014.346	39.216.021
Ákvörðun skattstjóra	1.124	157.619.717	140.231	40.587.077	20.159.562	60.746.639
Dvalarheimilisuppbót	853	703.447.211	824.674	181.137.657	89.970.898	271.108.555
Samtals	3.021	962.821.003	-	247.926.408	123.144.806	371.071.215
Hjón og sambúðarfólk						
Ívilnun vegna ungmenna	6.902	326.488.582	47.303	84.070.810	41.757.890	125.828.700
Ákvörðun skattstjóra	1.941	433.778.585	223.482	111.697.986	55.480.281	167.178.267
Dvalarheimilisuppbót	220	176.302.991	801.377	45.398.020	22.549.153	67.947.173
Samtals	9.063	936.570.158	-	241.166.816	119.787.323	360.954.139
Allar ívilnanir samtals	12.084	1.899.391.161	-	489.093.224	242.932.129	732.025.353
Fjöldi einstaklinga með ívilnun 11.449						
				26,08%	12,68%	38,76%
Álagning 2002						
Einhleypingar						
Ívilnun vegna ungmenna	955	79.420.067	83.162	20.712.753	10.070.464	30.783.218
Ákvörðun skattstjóra	1.070	152.425.687	142.454	39.752.619	19.327.577	59.080.196
Dvalarheimilisuppbót	867	640.031.024	738.213	166.920.091	81.155.934	248.076.025
Samtals	2.892	871.876.778	-	227.385.464	110.553.975	337.939.439
Hjón og sambúðarfólk						
Ívilnun vegna ungmenna	6.004	253.917.052	42.291	66.221.567	32.196.682	98.418.249
Ákvörðun skattstjóra	-	366.927.069	-	95.694.580	46.526.352	142.220.932
Dvalarheimilisuppbót	-	154.743.543	-	40.357.116	19.621.481	59.978.597
Samtals	-	775.587.664	-	202.273.263	98.344.516	300.617.779
Allar ívilnanir samtals	-	1.647.464.442	-	429.658.726	208.898.491	638.557.218
Fjöldi einstaklinga með ívilnun 10.286						
				26,41%	11,96%	38,37%
Álagning 2001						
Einhleypingar						
Ívilnun vegna ungmenna	737	56.128.575	76.158	14.823.557	6.712.978	21.536.534
Ákvörðun skattstjóra	931	117.009.025	125.681	30.902.084	13.994.279	44.896.363
Dvalarheimilisuppbót	919	617.360.893	671.775	163.045.012	73.836.363	236.881.375
Samtals	2.587	790.498.493	873.614	208.770.652	94.543.620	303.314.272
Hjón og sambúðarfólk						
Ívilnun vegna ungmenna	5.110	179.544.078	35.136	47.417.591	21.473.472	68.891.063
Ákvörðun skattstjóra	-	280.056.859	-	73.963.016	33.494.800	107.457.817
Dvalarheimilisuppbót	-	158.117.552	-	41.758.845	18.910.859	60.669.705
Samtals	-	617.718.489	-	163.139.453	73.879.131	237.018.584
Allar ívilnanir samtals	-	1.408.216.982	-	371.910.105	168.422.751	540.332.856
Fjöldi einstaklinga með ívilnun 8.862						

Við talningu á fjölda framteljenda sem var ívilnað við álagningu árin 2001 og 2002 var miðað við fjölda fjölskyldna en ekki fjölda einstaklinga eins og gert var við álagningu 2003. Upplýsingar um meðalívilnun liggja því ekki fyrir fyrir árin 2001 og 2002.

Upplýsingar byggja á skattframtölum einstaklinga vegna skatta árána 2001 til 2003 og miðast við stöðu álagningargagna að loknum framtalsskilum í júlí ár hvert, fyrir breytingar sem eru gerðar vegna síðbúinna framtalsskila og kærumeðferðar.

Skattar framteljenda sem hafa skilað ófullkomnu skattframtali, eða hafa, vegna sérstakra aðstæðna ekki verið reiknaðir í álagningarkerfi ríkisskattstjóra eru handreiknaðir af starfsmönnum skattstofa. Skattstofnar þessara framteljenda eru ýmist ekki fyrirliggjandi eða ekki sambærilegir við skattstofna annarra framteljenda og er þeim því sleppt í yfirlitinu.

Reglur nr. 212/1996
um skilyrði fyrir ívilnun samkvæmt 66. og 80. gr. laga
nr. 75/1981, um tekjuskatt og eignarskatt.

Í 1. mgr. 66. gr. laga nr. 75/1981, um tekjuskatt og eignarskatt, eru ákvæði um hvenær skattstjóri skuli lækka tekjuskattsstofn. Í 2. mgr. 80. gr. sömu laga eru ákvæði um að skattstjóra sé heimilt að lækka eignarskattsstofn manns þegar svo standi á sem fram kemur í 1. tl. 1. mgr. 66. gr.

Í samræmi við ákvæði 2. mgr. 66. gr. hefur ríkisskattstjóri sett svohljóðandi reglur um skilyrði fyrir ívilnun:

Umsókn um lækkun.

Hjá skattstjórum skulu liggja frammi umsóknareyðublöð fyrir umsókn um ívilnun samkvæmt 66. gr. og 80. gr. Á þeim skal koma greinilega fram hvaða gögn þurfa að fylgja umsókn. Maður sem sækir um ívilnun þarf að leggja fram fullnægjandi upplýsingar á þar til gerðum eyðublöðum eða á annan hátt. Ákvörðun skattstjóra um ívilnun samkvæmt umsókn með skattframtali er kæránleg til skattstjóra. Kæruúrskurði skattstjóra varðandi ívilnun má áfrýja til ríkisskattstjóra.

Skattstjóri skal taka umsóknir um lækkun skv. 66. og 80. gr. til umfjöllunar þótt þær berist eftir lok kærufrests.

Lækkun skv. 1. tl.

Ellihörleiki, veikindi, slys eða mannlát.

Skilyrði fyrir lækkun samkvæmt þessum tölulið eru að ellihörleiki, veikindi, slys eða mannlát hafi haft í för með sér skert gjaldþol. Með skertu gjaldþoli er átt við að greiðslugeta manns sé skert vegna þess að hann hafi orðið fyrir verulegum kostnaði umfram bætur og styrki sem hann hefur fengið vegna framangreindra tilvika. Með kostnaði vegna ellihörleika, veikinda eða slysa í þessu sambandi er átt við dvalarkostnað á stofnunum, lyfja- og lækni-kostnað, kostnað vegna ferða, ýmiss konar sérútbúnaðar vegna fötlunar o.s.frv. Sýnt skal fram á að um óhjákvæmilegan kostnað sé að ræða og fyrir þurfa liggja gögn til staðfestingar á honum. Þó skal skattstjóri veita ívilnun án umsóknar fái gjaldþegn dvalarheimilisuppbót frá Tryggingastofnun ríkisins.

Með kostnaði vegna andláts er átt við útfararkostnað ef hinn látni hefur látið eftir sig maka eða skylduómaga. Með útfararkostnaði er átt við venjulegan kostnað vegna útfarar.

Lækkun skv. 2. tl.

Veikindi eða fötlun barns sem haldið er langvinnum sjúkdómum.

Skilyrði fyrir lækkun samkvæmt þessum tölulið er að maður hafi veruleg útgjöld umfram venjulegan framfærslukostnað vegna barns sem haldið er langvinnum sjúkdómum eða er fatlað. Með verulegum útgjöldum er átt við þann kostnað sem er umfram fengnar bætur, styrki og lífeyri sem greiddur er vegna kostnaðar sem af þessum tilvikum leiðir. Með kostnaði í þessu sambandi er átt við dvalarkostnað á stofnunum, lyfja- og lækni-kostnað, kostnað vegna ferða, ýmiss konar sérútbúnaðar vegna fötlunar o.s.frv. Sýna þarf fram á að um óhjákvæmilegan kostnað sé að ræða og leggja fram gögn til staðfestingar á honum.

Lækkun skv. 3. tl.**Framfærsla foreldra eða annarra vandamanna.**

Skilyrði fyrir lækkun samkvæmt þessum tölulíð eru sannanleg útgjöld vegna framfærslu foreldra eða annarra vandamanna. Gera þarf grein fyrir í hverju útgjöldin eru fölgín og jafnframt að sýna fram á að framfærslufé foreldris eða vandamanns, þ.e. tekjur, bæt看ur og styrkir standi ekki undir nauðsynlegum útgjöldum vegna framfærslunnar.

Skilyrði fyrir lækkun vegna barna eldri en 16 ára sem maður hefur á framfæri sínu eru að barnið sé það tekjulágt vegna atvinnuleysis eða af öðrum ástæðum að því sé ókleift að standa undir eigin framfærslu. Miðað er við fjárhæð barnalífeyris sem hámarksívilnun og hafi barnið tekjur skerðist ívilnunin sem nemur þriðjungi af tekjum þess.

Lækkun skv. 4. tl.**Menntunarkostnaður barna 16 ára og eldri.**

Skilyrði fyrir lækkun samkvæmt þessum tölulíð er að barnið sé orðið 16 ára og stundi nám a.m.k. 3 mánuði á árinu. Hér er fyrst og fremst átt við börn á aldrinum 16–21 árs sem stunda nám að loknu grunnskólanámi þ.e. nám í mennta- eða fjölbrautaskólum, iðnnám o.þ.h. Veiti námið rétt til námslána kemur ívilnun ekki til álita. Hámarksívilnun er kr. 142.333 vegna náms sem stundað er hér á landi. Ef sótt er um hærri ívilnun vegna náms sem stundað er erlendis þarf að sýna fram á verulegan kostnað vegna námsins sem telja verður umfram venjulegan námskostnað, svo sem há skólagjöld, fargjöld o.þ.h. Ívilnun getur þó aldrei orðið hærri en tvöföld sú ívilnun sem veitt er vegna náms hér á landi. Hafi námsmaðurinn tekjur skerðist ívilnunin sem nemur þriðjungi af tekjum hans.

Lækkun skv. 5. tl.**Verulegt eignatjón sem ekki hefur fengist bætt.**

Skilyrði fyrir lækkun samkvæmt þessum tölulíð er að um sé að ræða verulegt eignatjón sem ekki hafi fengist bætt úr hendi annars aðila. Með verulegu eignatjóni er hér átt við að fjárhagslegar afleiðingar tjóns sem verður á eignum manns skerði gjaldþol hans. Ívilnun kemur ekki til álita ef mögulegt er að fá tjónið bætt úr hendi annars aðila.

Lækkun skv. 6. tl.**Töþ á útistandandi kröfum sem ekki stafa frá atvinnurekstri.**

Skilyrði fyrir lækkun samkvæmt þessum tölulíð er að gjaldþol manns sé verulega skert vegna tapa á útistandandi kröfum sem ekki stafa af atvinnurekstri hans. Með atvinnurekstri í þessu sambandi er átt við atvinnurekstur sem einstaklingur hefur með höndum og eignaradild í sameignarfélagi eða hlutafélagi. Það telst þó ekki atvinnurekstur ef eignarhluti í hlutafélagi er óverulegur og aðild og tengsl manns við félagið eru þannig að ekki sé ástæða til að líta þannig á að um atvinnurekstur sé að ræða. Sé eignarhluti minni en 20% telst hann óverulegur í þessu sambandi. Skuld telst töpuð þegar sýnt hefur verið fram á á fullnægjandi hátt að hún fáist ekki greidd.